

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Θεμελιωτής της ψυχαναλυτικής: Σιγκμουντ Φρουντ (1856-1939)

Αυστριακός Ιατρός, ψυχίατρος. Το έργο και οι θεωρίες του είχαν μεγάλη επίδραση στην ανθρωπολογία, τη φιλοσοφία, την κοινωνιολογία και την τέχνη.

Διαφορές:

- Ψυχίατρος
- Ψυχολόγος
- Ψυχοθεραπευτής
- Ψυχαναλυτής

Στρώματα συνείδησης

ΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΜΥΑΛΟ: Αφορά προσβάσιμες σκέψεις, συναισθήματα εμπειρίες και όλες τις ψυχικές λειτουργίες για τις οποίες το άτομο είναι ενήμερο όλες τις στιγμές.

ΠΡΟ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΜΥΑΛΟ: Αφορά τα όρια του συνειδητού. Αφορά ακόμα στοιχεία και συναισθήματα ή εμπειρίες που γίνονται συνειδητές αν εμείς συνειδητά επιλέξουμε να εστιάσουμε προσοχή σε αυτά.

ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΜΥΑΛΟ: Αφορά τα μυστικά της ψυχής, καταπιεσμένες σκέψεις συναισθήματα ή εμπειρίες, φαντασιώσεις

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΕΙΔΗΤΗ ΣΚΕΨΗ:

Ανάλυση ονείρων

Ερμηνεία

Μεταφορά

ΣΤΑΔΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ-ΕΚΦΡΑΣΗΣ

- 1) ΣΤΟΜΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ (0-12 μην)
- 2) ΠΡΩΚΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ (1-3 χρ)
- 3) ΦΑΛΛΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ (3-6 χρ)
- 4) ΜΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (6-10 χρ)
- 5) ΕΦΗΒΕΙΑ (11-18 χρ)

Η ανάπτυξη του ατόμου έρχεται μέσω της προσπάθειάς των παιδιών να μειώσουν την ένταση και να διατηρήσουν την ψυχική τους ισορροπία. Τα τρία διαφορετικά συστήματα που πρέπει να λειτουργούν αρμονικά για να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες και επιθυμίες του κάθε παιδιού είναι τα εξής:

ΤΟ ΙΔ (Εκείνο) Το εκείνο είναι μια ονομασία για τις βιολογικές ανάγκες και ενορμήσεις του ατόμου. Περιλαμβάνει βασικά τις ενστικτώδεις ανάγκες για αέρα, τροφή, νερό και λοιπά στοιχεία διατροφής, για διατήρηση της θερμοκρασίας του σώματος καθώς και για αναπαραγωγή. Προοδευτικά οι ενστικτώδεις αυτές ανάγκες διαφοροποιούνται σε ενορμήσεις που έχουν ψυχική αναπαράσταση, όπως ενορμήσεις εξάρτησης, επιθετικές τάσεις, τάσεις φυγής και σεξουαλικές ενορμήσεις. Οι ενορμήσεις εξορμούν από το ασυνείδητο και όταν συνδιαστούν με το εγώ με τη λειτουργία της αντίληψης και της νόησης γίνονται συναισθήματα, που μπορεί να είναι όπως και οι ιδέες που σχηματίζει πάλι το εγώ συνειδητά ή ασυνείδητα. Ψυχαναλυτικά, σύμφωνα με τον Freud υπάρχουν δύο βασικές ενορμήσεις: η σεξουαλική ενόρμηση (ένστικτο της ζωής ή Έρωσ) και η επιθετική ενόρμηση (ένστικτο θανάτου ή θάνατος).

Η σεξουαλική ενόρμηση λειτουργεί με βάση την αρχή της ευχαρίστησης και κύριος σκοπός της είναι η προστασία και η διατήρηση της ζωής σε αντίθεση με την επιθετική ενόρμηση που σκοπός της είναι η διάλυση και ο θάνατος. Η ασυνείδητη ψυχική ενέργεια που τροφοδοτεί τη σεξουαλική ενόρμηση λέγεται libido.

Η βασική δύναμη που καθοδηγεί το εκείνο είναι η αρχή της ευχαρίστησης, δηλαδή η τάση να ζητά άμεση ικανοποίηση των επιθυμιών, άμεση ευχαρίστηση και αποφυγή του πόνου

ΤΟ ΕΓΩ (Εγώ)

Το εγώ είναι το σύνολο των ψυχικών λειτουργιών που διαμορφώνουν τη σχέση μας με το περιβάλλον. Η οργάνωση του αρχίζει από τη γέννηση του ατόμου και μολονότι συνεχίζεται σ' όλη τη ζωή, οι βασικές του λειτουργίες έχουν αναπτυχθεί μέχρι το τέλος των τριών χρόνων, οπότε το παιδί έχει σαφή αίσθηση του εγώ ή εαυτού του.

Το εγώ παρεμβάλλεται ανάμεσα στις ενορμήσεις του εκείνο και τις απαγορεύσεις ή προσταγές του υπερεγώ και προσπαθεί να εναρμονίσει τις συγκρούσεις που απορρέουν από αυτές σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος. Η λειτουργία του επομένως είναι προσαρμοστική.

Το εγώ περιλαμβάνει βασικές λειτουργίες, όπως η εκτίμηση των διαφόρων καταστάσεων, ο έλεγχος της πραγματικότητας, η κρίση, η συμβιβαστικότητα, η ανεύρεση λύσεων στα διάφορα προβλήματα, η δημιουργία αμυντικών μηχανισμών κ.ά. και έρχεται σε επαφή με το περιβάλλον με τις λειτουργίες της αντίληψης, της σκέψης, του συναισθήματος και της πράξης.

Σε αντίθεση με τις ενορμήσεις του εκείνο που πιέζουν για άμεση ικανοποίηση και γι' αυτό λέμε, όπως αναφέραμε, ότι διέπονται από την αρχή της ευχαρίστησης, οι λειτουργίες του εγώ διέπονται από την αρχή της πραγματικότητας, δηλαδή λαμβάνουν υπόψη τους περιορισμούς της πραγματικότητας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή το εγώ αναβάλλει την άμεση ικανοποίηση και υπολογίζει την κάθε πράξη ανάλογα με την άμεση και μελλοντική πραγματικότητα, οπότε εξασφαλίζει τελικά τη μεγαλύτερη δυνατή ευχαρίστηση και ικανοποίηση για το άτομο.

Η ανάπτυξη του εγώ περνά από διάφορα στάδια μέχρι να φθάσει στην ωριμότητα, που αποτελεί και την ωριμότητα του ατόμου.

ΤΟ SUPEREGO (Υπερ-εγώ)

Το υπερεγώ αρχίζει να σχηματίζεται ήδη στον πρώτο χρόνο της ζωής του ατόμου, παρουσιάζει τη βασική του ανάπτυξη στην οιδιπόδεια

περίοδο (3 ως 6 χρόνια) και συνεχίζοντας να αναπτύσσεται αποκτά την τελική του διαμόρφωση στην ώριμη ηλικία.

Στην αρχή αποτελείται από την εσωτερίκευση με τον μηχανισμό της ενδοβολής των παροτρύνσεων και απαγορεύσεων ή τιμωριών των γονέων και αργότερα των δασκάλων, συγγενών κτλ. Προοδευτικά με τον μηχανισμό της ταυτοποίησης προσλαμβάνει και αφομοιώνει τις σταθερές της συμπεριφοράς αλλά και τα ιδεώδη και τις αξίες των γονέων και των ανθρώπων που εξασκούν σημαντική επιρροή στο άτομο καθώς αναπτύσσεται. Το υπερεγώ, επομένως, αποτελείται από δύο υποθετικά τμήματα: το καθαυτό υπερεγώ ή συνείδηση, που αποτελεί τον κριτικό έλεγχο του ατόμου και το ιδεώδες του εγώ, που περιλαμβάνει τις ηθικές, θρησκευτικές, κοσμοθεωριακές και λοιπές αξίες του ατόμου, τα ιδεώδη, τα ιδανικά και τις φιλοδοξίες του.

Όσο πιο ήρεμη και μη τιμωρητική η συμπεριφορά των γονέων προς το παιδί, τόσο το υπερεγώ του ατόμου θα είναι εύκαμπτο και θα επιτρέπει στο άτομο αρμονική διαβίωση και άνεση στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων του και των φιλοδοξιών του. Όσο πιο τιμωρητική και προσανατολισμένη στη δημιουργία αισθημάτων ενοχής και ντροπής στο παιδί, τόσο το υπερεγώ θα γίνει δύσκαμπτο και τιμωρητικό, θα δημιουργεί εύκολα αισθήματα άγχους, ενοχής και ντροπής στο άτομο και θα αποτελέσει τροχοπέδη στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του και στην ικανοποίηση των φιλοδοξιών του.

Η αρμονική συνεργασία του εκείνο, εγώ και υπερεγώ χαρακτηρίζει τη λειτουργία του καλά προσαρμοσμένου ανθρώπου. Αντίθετα, η συμπεριφορά του νευρωτικού, ψυχωτικού ή διαταραγμένου στον χαρακτήρα ή προσωπικότητα ατόμου μπορεί να θεωρηθεί ως αποτέλεσμα της διαταραχής της δυναμικής ισορροπίας των τμημάτων αυτών της προσωπικότητας

Βιβλιογραφία:

Freud, S. (1905). *Three essays on the theory of sexuality*. Se, 7.

Σημειώσεις μεταπτυχιακού προγράμματος ma in education καθηγήτριας Κάλλιας Κουνενού

Psychologia.gr

<http://www.psychologia.gr/editions/psychodynamic.htm>